

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет/інститут філософський

Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Гносеологія та епістемологія

Освітня програма Філософія

Спеціальність 033 Філософія

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри філософії,
соціології та релігієзнавства
Протокол № 1 від “30” серпня 2019 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Гносеологія та епістемологія
Викладач (-і)	Даниляк Ростислав Петрович
Контактний телефон викладача	0978836373
E-mail викладача	danylyak@i.ua
Формат дисципліни	2. Цикл професійної підготовки. 2.1. Обов'язкові дисципліни. 2.1.1. Теоретична підготовка.
Обсяг дисципліни	90 год. (3,0 кредити)
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	

2. Анотація до курсу

Предмет „Гносеологія та епістемологія” читається третьокурсникам спеціальності 033 „Філософія”. Предмет належить до фундаментальних філософських дисциплін, оскільки його предметом є одна з найбільш важливих та давніх філософських проблем – можливості та особливості пізнання людиною світу. В межах лекційного курсу та семінарської практики розглядаються питання предметного розмежування гносеології, теорії пізнання та епістемології, видів пізнавальної діяльності, рівнів та форм пізнання, співвідношення суб'єкта та об'єкта, ключових гносеологічних позицій та теорій істинності, соціального впливу на пізнання.

Велика увага у викладанні предмету присвячена самостійному опрацюванню студентами теоретичних праць з окремих питань пізнавальної проблематики з подальшим обговоренням в аудиторії.

3. Мета та цілі курсу

Метою викладання навчальної дисципліни пояснити студентам місце і роль гносеологічної та епістемологічної проблематики в контексті філософії, головні риси найважливіших гносеологічних напрямків і позицій, структуру пізнавального процесу та умови пізнавальної діяльності.

Завдання дисципліни: експлікувати провідні напрямки класичної та сучасної гносеології; пояснити їхню позицію щодо природи, структури, функцій знання і пізнання, свідомості, мислення, факторів пізнавальної діяльності; окреслити аспекти соціокультурної залежності знання..

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *знати*:

- особливості гносеологічного підходу до дійсності;
- риси провідних гносеологічних позицій;
- найважливіші категорії теорії пізнання, структуру пізнавальної діяльності та зв'язки між її елементами.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *вміти*:

- застосовувати одержані знання у навчальній та професійній діяльності, інтегрувати їх в інші галузі філософських досліджень;
- відрізняти гносеологічний підхід до об'єкта філософського дослідження від інших підходів.

4. Результати навчання (компетентності)

Компетентності загальнонаукові:

- Знання основних особливостей наукового пізнання
- Здатність здійснювати наукове пізнання

Компетентності інструментальні:

- Здатність самостійно досліджувати теоретичні та прикладні проблеми філософії
- Здатність оперувати найважливішими методами наукового пізнання

Компетентності професійні:

- Здатність розрізняти змістовні та формальні складові процесів та явищ, що вивчає філософія
- Здатність аналізувати структуру явищ та процесів, функції елементів систем, що вивчаються філософією

Компетентності соціальні:

- Здатність критично мислити
- Здатність аргументувати на захист власної позиції

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	16
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	56

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
5-й семестр	033 Філософія	III курс	Нормативний

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Предметна диференціація гносеології та епістемології. Труднощі термінологічного	лекція, 2 год. семінарське заняття, 2 год.	Иванов А.В., Миронов В.В. Университетские лекции по метафизике. – М., 2004. Лекторский В.А. Эпистемология классическая и неклассическая. – М., 2001. Миронов В.В., Иванов А.В. Онтология и теория познания: Учебник. – М., 2005.	Підготовка конспекту семінарського заняття, 6 год.	40 балів (усні відповіді на семінарських заняттях впродовж семестру)	вересень 2019 р. (згідно з електронним розкладом)

<p>розрізнення „гносеології” та „епістемології”. Необхідність епістемологічного підходу до дійсності. Найважливіші підходи до знання. Гносеологізм та епістемологізм, пізнання та знання. Визначення знання, його типологія та характеристики.</p>		<p>Новая философская энциклопедия: В 4 т. – М., 2000-2001. Петрушенко В.Л. Епістемологія як філософська теорія знання. – Львів, 2000. Теория познания. В 4 т. Т. 1. Домарксистская теория познания / АН СССР. Ин-т философии; Под ред. В. А. Лекторского, Т. И. Ойзермана. – М., 1991. Штанько В.И. Философия и методология науки. Учебное пособие для аспирантов и магистрантов естественнонаучных и технических вузов. – Харьков, 2002.</p>			
<p>Тема 2. Пізнання як суб’єкт-об’єктне відношення. „Пізнання”, „суб’єкт”, „об’єкт” як система категорій. Визначення процесу пізнання. Поняття об’єкта пізнання. Поняття та історична генеза суб’єкта.</p>	<p>лекція, 2 год. семінарське заняття, 2 год.</p>	<p>Иванов А.В., Миронов В.В. Университетские лекции по метафизике. – М., 2004. Карамішева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика: Посібник для студентів та аспірантів. – Львів, 2002. Лекторский В.А. Субъект, объект, познание. – М., 1980. Лекторский В.А. Эпистемология классическая и неклассическая. – М., 2001. Новая философская энциклопедия: В 4 т. – М., 2000-2001. Петрушенко В.Л. Епістемологія як філософська теорія знання. – Львів, 2000. Порус В.Н. „Конец субъекта” или пострелигиозная культура? // Разум и экзистенция: Анализ научных и вненаучных форм мышления. – СПб., 1999. Современная западная философия: Словарь. – 2-е изд. – М., 1998. Субъект, познание, деятельность. – М., 2002. Штанько В.И. Философия и методология науки.</p>	<p>Підготовка конспекту семінарського заняття, 6 год.</p>	<p>40 балів (усні відповіді на семінарських заняттях впродовж семестру)</p>	<p>вересень 2019 р. (згідно з електронним розкладом)</p>

		Учебное пособие для аспирантов и магистрантов естественнонаучных и технических вузов. Харьков, 2002.			
Тема 3. Класифікація та характеристика видів пізнання. Підстави диференціації видів пізнання. Екстрасенсивне пізнання. Життєво-досвідне та ігрове пізнання. Міфологічне та релігійне пізнання. Художньо-образне та філософське пізнання.	лекція, 2 год. семінарське заняття, 2 год.	Бубер М. Затмение Бога // Бубер М. Два образа веры. – М., 1995. Демидов А.Б. Феномены человеческого бытия. – Минск, 1999. Иванов А.В., Миронов В.В. Университетские лекции по метафизике. – М., 2004. Леви-Стросс К. Первобытное мышление. – М., 1994. Путь в философию. Антология. – М., 2001. Современная западная философия: Словарь. – 2-е изд. – М., 1998. Финк Э. Основные феномены человеческого бытия // Проблемы человека в западной философии. – М., 1988. – С. 357–402. Штанько В.И. Философия и методология науки. Учебное пособие для аспирантов и магистрантов естественнонаучных и технических вузов. Харьков, 2002. Шюц А. Структуры повседневного мышления // Социологические исследования. – 1986. – №1.	Підготовка конспекту семінарського заняття, 6 год.	40 балів (усні відповіді на семінарських заняттях впродовж семестру)	жовтень 2019 р. (згідно з електронним розкладом)
Тема 4. Рівні та форми пізнання. Чуттєвий рівень пізнання. Раціонально-логічний рівень пізнання. Синтезувальний рівень пізнання.	лекція, 2 год. семінарське заняття, 2 год.	Алексеев П.В., Панин А.В. Теория познания и диалектика. – М., 1991. Декарт Р. Метод познания // Хрестоматия по истории философии. – М., 1998. Лекторский В.А. Эпистемология классическая и неклассическая. – М., 2001. Литвинова А.М. Роль интуиции в научном познании // Философия о предмете и субъекте научного познания / Под ред. Э.Ф. Караваева, Д.Н. Разеева . СПб., 2002. Локк Дж. Вторичные качества предметов // Хрестоматия по философии: Учебн. пособие. – М., 2001.	Підготовка конспекту семінарського заняття, 6 год.	40 балів (усні відповіді на семінарських заняттях впродовж семестру)	жовтень 2019 р. (згідно з електронним розкладом)

		<p>Петрушенко В.Л. Філософія знання: онтологія, епістемологія, аксіологія: Монографія. – Львів, 2005.</p> <p>Соколов В.В. Европейская философия XV-XVII веков: Учебн.пособие. – М., 1984.</p> <p>Философия: Учебник / под ред. Андрейченко Г.В., Грачева В.Д. – Ставрополь, 2001.</p> <p>Штанько В.И. Философия и методология науки. Учебное пособие для аспирантов и магистрантов естественнонаучных и технических вузов. Харьков, 2002.</p>			
<p>Тема 5. Особливості наукового пізнання.</p> <p>Критерії розмежування наукового та позанаукового пізнання. Поняття та різновиди ненаукового пізнання.</p> <p>Процесуальні риси наукового пізнання та критерії науковості.</p> <p>Рівні, форми, завдання, результати та методи наукового пізнання.</p> <p>Види наукового знання.</p> <p>Співвідношення природничо-наукового та соціогуманітарного пізнання.</p>	<p>лекція, 2 год.</p> <p>семінарське заняття, 2 год.</p>	<p>Брянник Н.В. Введение в современную теорию познания. – М., 2003.</p> <p>Кезин А.В. Идеалы научности и паранаука // Научные и ненаучные формы мышления. Симпозиум. – М., Киль, 1996.</p> <p>Куртц П. Новый скептицизм: Исследование и надежное знание / Пер. с англ. и предисл. В.А.Кувакина. – М., 2005.</p> <p>Лекторский В.А. Научное и вненаучное мышление: скользкая граница // Разум и экзистенция: Анализ научных и вненаучных форм мышления. – СПб., 1999.</p> <p>Наука глазами гуманитария / Отв. ред. В.А. Лекторский. – М., 2005.</p> <p>Общие проблемы философии науки: Словарь для аспирантов и соискателей / сост. и общ. ред. Н.В.Брянник; отв. ред. О.Н.Дьячкова. – Екатеринбург, 2007.</p> <p>Пружинин Б.И. Ratio serviens? Контуры культурно-исторической эпистемологии. – М., 2009.</p> <p>Штанько В.И. Философия и методология науки. Учебное пособие для аспирантов и магистрантов естественнонаучных и технических вузов. Харьков, 2002.</p> <p>Энциклопедия эпистемологии и философии науки. – М.,</p>	<p>Підготовка конспекту семінарського заняття, 6 год.</p>	<p>40 балів (усні відповіді на семінарських заняттях впродовж семестру)</p> <p>10 балів (написання тесту)</p>	<p>листопад 2019 р.</p> <p>(згідно з електронним розкладом)</p>

<p>Тема 6. Вплив соціокультурних факторів на наукове пізнання. Рівні соціокультурного впливу. Соціальний характер наукової раціональності. Особливості соціокультурного впливу на поведінку дослідника, зміст наукових тверджень та стандарти науковості. Фактори соціальної детермінації істини. Поняття „соціально узаконена істина”.</p>	<p>лекція, 2 год. семінарське заняття, 2 год.</p>	<p>2009. Абрамова Н.Т. Коммуникация и традиция // Философия науки. Вып. 6. – М., 2000. Лекторский В.А. Эпистемология классическая и неклассическая. – М., 2001. Мамчур Е.А. Принцип „арациональности” и границы социологии познания // Философия науки. Вып. 6. – М., 2000. Марчук М. Проблема соціокультурної зумовленості наукового знання: екстерналізм, інтерналізм і соціокогнітивний потенціалізм // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Випуск 350-351. Філософія. – Чернівці: Рута, 2007. – С.3-7. Петрушенко В.Л. Епістемологія як філософська теорія знання. – Львів, 2000. Познание в социальном контексте. – М., 1994. Починок І. Особливості детермінації генези гуманітарного знання // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Випуск 350-351. Філософія. – Чернівці: Рута, 2007. – С.8-11. Світоглядні імплікації науки / Лук'янець В.С., Кравченко О.М., Озадовська Л.В. та ін. – К., 2004.</p>	<p>Підготовка конспекту семінарського заняття, 6 год.</p>	<p>40 балів (усні відповіді на семінарських заняттях впродовж семестру)</p>	<p>листопад 2019 р. (згідно з електронним розкладом)</p>
<p>Тема 7. Істина як цінність пізнавальної діяльності. Класичні теорії істини. Некласичні теорії істини. Форми вираження істини у знанні. Критерії істини.</p>	<p>лекція, 2 год. семінарське заняття, 2 год.</p>	<p>Алексеев П.В., Панин А.В. Теория познания и диалектика. – М., 1991. Введение в философию: Учебник для вузов. В 2 ч. – Ч.2. – М., 1989. Горский Д.П. Истина и ее критерий // Вопросы философии. – 1962. – №2. Петрушенко В.Л. Епістемологія як філософська теорія знання. – Львів, 2000. Петрушенко В.Л. Філософія знання: онтологія, епістемологія, аксіологія: Монографія. – Львів, 2005.</p>	<p>Підготовка конспекту семінарського заняття, 6 год.</p>	<p>40 балів (усні відповіді на семінарських заняттях впродовж семестру)</p>	<p>листопад 2019 р. (згідно з електронним розкладом)</p>

		<p>Петрушенко В.Л. Філософія істини: істина в історико-філософських підходах та концепціях // Вісник Національного університету „Львівська політехніка”. – Філософські науки. – 2004. – № 498. – С. 3-16.</p> <p>Понятие истины в социогуманитарном познании / Отв. Ред. А.Л.Никифоров. – М., 2008.</p> <p>Субъект, познание, деятельность. – М., 2002.</p> <p>Философия: Учебник / под ред. Губина В., Сидориной Т., Филатова В. – М., 2000.</p>			
<p>Тема 8. Свідомість як предмет філософського осмислення.</p> <p>Головні ознаки (прояви) свідомості. Теорії походження свідомості. Структура свідомості. Поняття самосвідомості.</p> <p>Класичний та некласичний підходи до „Я”. Підходи до мовно-мисленнєвого відношення.</p>	<p>лекція, 2 год.</p> <p>семінарське заняття, 4 год.</p>	<p>Гусев В.І. Вступ до метафізики: Навч. посібник. – К., 2004.</p> <p>Иванов А.В., Миронов В.В. Университетские лекции по метафизике. – М., 2004.</p> <p>Карамішева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика: Посібник для студентів та аспірантів. – Львів, 2002.</p> <p>Лекторский В.А. Эпистемология классическая и неклассическая. – М., 2001.</p> <p>Прист С. Как разрешить проблему „сознание-тело” // Логос. – 1999. - №8.</p> <p>Философия сознания: классика и современность: Вторые Грязновские чтения. – М., 2007.</p>	<p>Підготовка конспекту семінарського заняття, 6 год.</p> <p>Підготовка до написання тесту, 8 год.</p>	<p>40 балів (усні відповіді на семінарських заняттях впродовж семестру)</p> <p>10 балів (написання тесту)</p>	<p>грудень 2019 р. (згідно з електронним розкладом)</p>
6. Система оцінювання курсу					
<p>Загальна система оцінювання курсу</p>	<p>Загальна кількість балів в межах залікового курсу: 100. Розподіл балів: 0 – 49 балів – «незадовільно»; 50 – 69 балів – «задовільно»; 70 – 89 балів – «добре», 90 – 100 балів – «відмінно». Оцінка для поточної успішності (максимум – 50 балів) розраховується як середнє арифметичне з усіх отриманих на семінарських заняттях, помножене на 10. Приклад: $((3+4+4+4) / 4) \times 10 = 3,75 \times 10 = 38$ (балів).</p> <p>Екзамен оцінюється у максимальні 50 балів.</p>				
<p>Вимоги до письмової роботи</p>	<p>Одна письмова робота у вигляді тестів.</p> <p>Тест охоплює матеріал всіх тем. Кількість тестових завдань: 20. Тести закритого типу (з варіантами відповідей). Кількість варіантів відповідей: 5. Кількість вірних відповідей: кілька. Час виконання: 30 хв. (в межах семінарського</p>				

	заняття).
Семінарські заняття	В межах дев'яти запланованих семінарських занять є обов'язковими чотири усні відповіді, які оцінюються як «незадовільно», «задовільно», «добре», «відмінно». Обов'язковим є написання однієї тестової роботи на семінарському занятті 9. Результат оцінюється як «незадовільно», «задовільно», «добре», «відмінно».
Умови допуску до підсумкового контролю	Підсумковий контроль виставляється за результатами семінарських занять. Наявність щонайменше чотирьох оцінок (двох – за усні відповіді та двох – за письмові роботи) не нижче, ніж «задовільно», є достатньою підставою для допуску до екзамену.

7. Політика курсу

Допускається пропуск одного семінарського заняття без відпрацювання. За наявності більшої кількості пропущених семінарських занять або невиконаних тестових завдань необхідно відпрацювати їх шляхом усної відповіді по відповідній темі або написання тесту. Відпрацювання проводяться в межах консультацій.

8. Рекомендована література

1. Иванов А.В., Миронов В.В. Университетские лекции по метафизике. – М.: „Современные тетради”, 2004. – 647 с.
2. Карамішева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика: Посібник для студентів та аспірантів. – Львів: Астролябія, 2002. – 352 с.
3. Лекторский В.А. Эпистемология классическая и неклассическая. – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – 256с.
4. Марчук М. Проблема соціокультурної зумовленості наукового знання: екстерналізм, інтерналізм і соціокогнітивний потенціалізм // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Випуск 350-351. Філософія. – Чернівці: Рута, 2007. – С.3-7.
5. Микешина Л. А. Философия науки : Современная эпистемология. Научное знание в динамике культуры. Методология научного исследования: учеб. пособие / Л. А. Микешина. – М. : Прогресс-Традиция; МПСИ; Флинта, 2005. – 464 с.
6. Миронов В.В., Иванов А.В. Онтология и теория познания: Учебник. – М.: Гардарики, 2005. – 447 с.
7. Петрушенко В.Л. Епістемологія як філософська теорія знання. – Львів: Видавництво Державного університету „Львівська політехніка”, 2000. – 296 с.
8. Петрушенко В.Л. Філософія істини: істина в історико-філософських підходах та концепціях // Вісник Національного університету „Львівська політехніка”. – Філософські науки. – 2004. – № 498. – С. 3-16.
9. Разум и экзистенция: Анализ научных и вненаучных форм мышления. – СПб.: РХГИ, 1999. – 402 с.
10. Ушаков Е. В. Введение в философию и методологию науки : Учебник / Е. В. Ушаков. – М. : Издательство „Экзамен”, 2005. – 528 с. – (Серия „Учебник для вузов”).
11. Философия и методология познания: Учебник для магистров и аспирантов — Санкт-Петербургский университет МВД России; Академия права, экономики и безопасности жизнедеятельности; СПбГУ; СПбГАУ; ИпиП (СПб.) / Под общ. и науч. ред. В.Л. Обухова, Ю.Н. Солонина, В.П. Сальникова и В.В. Васильковой. – СПб.: Фонд поддержки науки и образования в области правоохранительной деятельности

- «Университет», 2003. – 560 с.
12. Философия науки в вопросах и ответах : Учебное пособие для аспирантов / В. П. Кохановский [и др.]. – Ростов н/Д : Феникс, 2006. – 352 с. – (Высшее образование).
 13. Философия науки : учеб. пособие для вузов / под ред. С. А. Лебедева. – Изд. 5-е, перераб. и доп. – М. : Академический Проект; Альма Матер, 2007. – 731 с. – („Gaudeamus”).
 14. Философия о предмете и субъекте научного познания / Под ред. Э.Ф. Караваева, Д.Н. Разеева. – СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2002. – 314с.
 15. Цофнас А.Ю. Гносеология: Учебное пособие. – К.: Алерта, 2005. – 232 с.
 16. Штанько В. И. Философия и методология науки. Учебное пособие для аспирантов и магистрантов естественнонаучных и технических вузов / В. И. Штанько. – Харьков : ХНУРЭ, 2002. – 292 с.
 17. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Пер. з фр. – Том другий. – К.: Дух і літера, 2011. – 488 с.
 18. Куртц П. Новый скептицизм: Исследование и надежное знание / Пер. с англ. и предисл. В.А.Кувакина. – М.: Наука, 2005. – 360 с.
 19. Лекторский В.А. Субъект, объект, познание. – М.: Наука, 1980. – 357 с.
 20. Наука глазами гуманитария / Отв. ред. В.А. Лекторский. – М.: Прогресс-Традиция, 2005. – 688 с.
 21. Новая философская энциклопедия: В 4 т. / Ин-т философии РАН. – М.: Мысль, 2010.
 22. Новейший философский словарь. 3-е изд., исправл. – Мн.: Книжный Дом, 2003. – 1280 с.
 23. Общие проблемы философии науки : Словарь для аспирантов и соискателей / сост. и общ. ред. Н. В. Бряник; отв. ред. О. Н. Дьячкова. – Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2007. – 318 с.
 24. Петрушенко В.Л. Філософія знання: онтологія, епістемологія, аксіологія: Монографія. – Львів: „Ахілл”, 2005. – 320 с.
 25. Понятие истины в социогуманитарном познании / Отв. Ред. А.Л.Никифоров. – М.: ИФРАН, 2008. – 212 с.
 26. Пружинин Б.И. Ratio serviens? Контуры культурно-исторической эпистемологии. – М.: „Российская политическая энциклопедия” (РОССПЭН), 2009. – 423 с.
 27. Современный философский словарь / Под общ. ред. д.ф.н., проф. В.Е.Кемерова. – 2-е изд., испр. и доп. – Лондон, Франкфурт-на-Майне, Париж, Люксембург, Москва, Минск: „ПАНПРИНТ”, 1998. – 1064 с.
 28. Субъект, познание, деятельность. – М.: Канон+, ОИ «Реабилитация», 2002. – 720 с.
 29. Философия сознания: классика и современность: Вторые Грязновские чтения. – М.: Издатель Савин С.А., 2007. – 480 с.
 30. Філософський енциклопедичний словник / Гол. ред. В. І. Шинкарук. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.
 31. Эпистемология: перспективы развития / Отв. ред. В.А.Лекторский; отв. секр. Е.О.Труфанова. – М.: „Канон+, РООИ „Реабилитация”, 2012. – 536 с.

Викладач Даниляк Ростислав Петрович